

ЧИСЛІВНИКОВІ МОРФЕМИ У ДЕНУМЕРАЛЬНИХ УТВОРЕННЯХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Куценко Є. О., студ. гр. ПР-02,

Шуменко О. А., к. філол. н., доц. СумДУ

Мова є знаковою системою, яка слугує для задоволення потреб людини під час комунікативного акту. З плином часу слова переосмислюються та набувають нових значень. Денумеративи свідчать про процеси самоорганізації та самодобудови одиниць із семою числа. Денумеративні конструкції походять від числівників, вони пізнали долю “семи чудес”: 1) генерували в оселі предметності, 2) зазнали термінологізації та 3) детермінологізації, 4) вийшли на простори фразеології, 5) дискурсивно номінують точну, приблизну та невизначену кількість, 6) пройшли семантичний колообіг від предметного до спустошеного значення, 7) мають рушійну словотвірну силу [4].

Денумеративи англійської мови підвладні процесам деквантифікації та десемантизації. Десемантизацію вбачаємо в появі новоявлених адитивних неквантитативних сем: у денумеральних іменниках – сем субстантивності, у денумеральних прикметниках – якісних ознак, ознак дискретних предметів, у денумеральних прислівників – ознак ознак або дій. Квантитативні семи у денумеральних конструюваннях реалізуються синкретично із семами новоутворених іменників / прикметників / прислівників. Семантична девіація денумеративів закінчується процесом інволюції, появою похідних інновацій іншого, неповнозначного буття на синтаксичних просторах реченнекреації.

Денумеративи англійської мови у своїй еволюції проходять шлях від повнозначних слів. Спостерігається притаманний денумеральній парадигмі шлях від еволюції до інволюції – переходу від повнозначних до службових слів. Прикладом службового слова кількісної наповненості є слово *between*, яке етимологічно співвідноситься з двома актантами. Лексема походить від числівника *two* та підвладна семантичній модифікації, спустошеності вихідної семи, напр.: англ. – *between the beetle and the block* ‘між двох огнів’ [1]. Найбільш уніфіковано двоїна виражається за допомогою числівника *two* та його денумеративів, напр.: англ. – *twice, twin, between, twofold*.

Денумеративи виражають приблизність монологсемно та полілексемно, тобто слова та словосполучення вербалізують приблизність у прикладах *thirtysome* або *in his thirties*. Денумеративи

виражають приблизність в умовах словосполучень однослвно. Вони модернізують буття апроксимації, наприклад, *some thirty years*, де приблизність номінується займенником *some* або сусідніми лексемами. Морфема *-some* у денумеративах семантизує невизначену кількість (*thirtysome*) та значення приблизної кількості (*some thirty years*).

Основною та базовою у денумеративах є сема числа. Виокремлюється частиномовне представлення денумеративів з лексемою *four*. Іменники, що утворюються морфологічним способом, представлені наступними типами, напр.: англ. – *four-eyes, four-flush, four-in-hand*, які утворюються шляхом словоскладання та афіксації, напр.: англ. – *four-dimensional, four-eyed, fourfold*. Прислівники у словнику представлені ілюзорно – *forthly*.

Денумеративи типу *fivesome* вживається на позначення приблизної кількості. За допомогою морфологічного способу творення від числівника *fifteen* утворюються денумератив *fifteenth*, що позначає порядок при лічбі. Дериваційний суфікс *-(e)s* співвідносяться з поліфункціональними одиницями.

На фразеологічних просторах денумеративи з лексемою *seven* позначають модифіковану кількість, напр.: англ. – *Seventh daughter of a seventh daughter* (пророчиця, провісниця), укр. – *Бути на сьомому небі*.

Кожна сема денумеральних утворень має право на синтагматичну реалізацію, зустрів з іншими релевантними словами. Ця реалізація не завжди омовлюється за традиційними канонами, порушення норм провокує появу стилістично маркованих ланцюжків, наприклад оксиморонів типу англ. – *to miss a mile*; укр. – *немолода молодиця, червона синька*; рос. – *горячий лед, живой труп* [3]. Парадигматичний аспект передбачає вибір із групи одиниць; синтагматичний аспект пов'язаний з контекстом у руслі інтеграції з оточенням. Дієвою при цьому є дихотомія – мова :: мовлення. Обидва аспекти є вельми вагомими для розуміння природи числівників, їх кластерних одиниць на епідигматичному векторі. У висловлюванні номінативні одиниці, включаючи числівники, займають різну позицію у предикативних ланцюжках, мають специфічну валентність, характеризуються різною інформативністю. Як повнозначні, так і службові слова мають різну автономність [2]. Такі відмінності пов'язані з особливостями функціонування мовних одиниць, з їх семантикою та лексико-граматичним представленням.

1. Баранцев К. Т. Фразеологічний словник англійської мови / К. Т. Баранцев. – К. :Радянська школа, 1956. – 389 с.
2. Бацевич О. Ф. Філософська критика природної мови: чому і за що? / О. Ф. Бацевич // Мова. Людина. Світ. До 70-річчя професора М. Кочергана : [зб. наук. ст. / від. ред. О. О. Тараненко]. – К. : Вид. Центр КНЛУ, 2006. – С. 38–45.
3. Кобякова І. К. Креативне конструювання вторинних утворень в англійській мові / І. К. Кобякова. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 128 с.
4. Шуменко О. А. Частиномовний простір денумеративів сучасної англійської мови [Текст] / О. А. Шуменко // Філологічні трактати. – 2011. – Т.3, №2. – С. 97-101.

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 24-26.